МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Навчально-науковий педагогічний інститут імені В.О.Сухомлинського
Кафедра історії

Код РНПД _____

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з НПР
_____ Слободян С.О.
«___» _____ 202__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

МИКОЛАЇВЩИНА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

MYKOLAIV REGION: HISTORY AND PRESENT DAY

рівень вищої освіти _____перший (бакалаврський)_____

тип дисципліни _____вибіркова_____

мова викладання _____українська_____

Миколаїв - 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «**Миколаївщина: історія та сучасність»** є однією з складових підготовки здобувачів вищої освіти усіх галузей знань, усіх спеціальностей освітнього ступеня «Бакалавр»
«7» жовтня 2025 року – 14 с

Розробник: **Маринченко Ганна Миколаївна**, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії _____

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни «**Миколаївщина: історія та сучасність»** розглянуто на засіданні кафедри історії.
Протокол № 4 від «07» жовтня 2025 року
В.о. зав. кафедри історії
Доктор історичних наук, професор _____ Надія РИЖЕВА

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни «**Миколаївщина: історія та сучасність»** розглянуто Навчально-методичною комісією ННПІ імені В.О. Сухомлинського.
Протокол № 1 від «14» жовтня 2025 року
Голова:
Кандидат історичних наук, доцент _____ Людмила ХРЯЩЕВСЬКА

Проєкт робочої програми навчальної дисципліни «**Миколаївщина: історія та сучасність»** погоджено з навчальним відділом НУК імені адмірала Макарова
Начальник відділу – _____ Андрій ЛАБАРТКАВА

Робочу програму навчальної дисципліни «**Миколаївщина: історія та сучасність»** затверджено Навчально-методичною радою НУК імені адмірала Макарова.
Протокол № 8 від «29» жовтня 2025 року.

Голова НМР НУК _____ Сергій СЛОБОДЯН

© НУК, 2025
© Маринченко Г.М., 2025

ЗМІСТ

	Вступ	**4**
1.	*Опис навчальної дисципліни*	**5**
2.	*Мета вивчення навчальної дисципліни*	**6**
3.	*Передумови для вивчення дисципліни*	**6**
4.	*Очікувані результати навчання*	**6**
5.	*Програма навчальної дисципліни*	**6**
6.	*Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування*	**9**
7.	*Форми поточного та підсумкового контролю*	**10**
8.	*Критерії оцінювання результатів навчання*	**11**
9.	*Засоби навчання*	**12**
10.	*Рекомендовані джерела інформації*	**13**

ВСТУП

Анотація

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Миколаївщина: історія та сучасність» складена Маринченко Г.М.

Курс «Миколаївщина: історія та сучасність» розраховано для студентів різних галузей знань, які здобувають освітній ступень «бакалавр» та передбачає поглиблене вивчення регіону південного сходу України. Протягом навчальння розглядаються історичні віхи Миколаївщини від давніх часів до сучасності, ключові події, постаті та процеси, які визначали розвиток регіону, економіки, культури та соціальної структури населення.

Особливу увагу приділено міжрегіональним зв'язкам, ролі порту та промисловості в історії України, а також сучасним викликам і перспективам регіону.

Ключові слова: *історія рідного краю, Миколаївщина, промисловість та портова спадщина, міжрегіональні зв'язки, сучасна регіональна політика.*

Abstract

The program of studying the normative academic discipline "Mykolaiv region: history and present day" was compiled by Marynchenko H.

The course "Mykolaiv region: history and present day" is designed for students of various fields of study who are pursuing a bachelor's degree and provides an in-depth study of the southeastern region of Ukraine. The course covers the historical milestones of Mykolaiv Region from ancient times to the present day, key events, figures, and processes that have shaped the development of the region, its economy, culture, and social structure.

Particular attention is paid to interregional ties, the role of the port and industry in the history of Ukraine, as well as the current challenges and prospects of the region.

Key words: *history of the native land, Mykolaiv region, industry and port heritage, interregional relations, modern regional policy.*

1. **Опис навчальної дисципліни**

<table>
<tr><td rowspan="2">Найменування показників</td><td rowspan="2">Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень</td><td colspan="2">Характеристика навчальної дисципліни</td></tr>
<tr><td>денна форма навчання</td><td>заочна форма навчання</td></tr>
<tr><td>Кількість кредитів – 5</td><td rowspan="3">Галузь знань
_____</td><td colspan="2">Вибіркова</td></tr>
<tr><td>Модулів – 1</td><td colspan="2" rowspan="2">Рік підготовки: 2-й</td></tr>
<tr><td>Змістових модулів – 3</td></tr>
<tr><td rowspan="3">Електронний адрес РПНД на сайті Університету</td><td rowspan="7">Спеціальність :
_____
Освітня програма
_____</td><td colspan="2">Семестр: 3-й</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лекцій</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Індивідуальне науково-дослідне завдання –</td><td>30</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Практичні, семінарські</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Загальна кількість годин –150</td><td>30</td><td>6</td></tr>
<tr><td colspan="2">Лабораторні</td></tr>
<tr><td>0 год.</td><td>0 год.</td></tr>
<tr><td rowspan="5">Тижневих годин для денної форми навчання:
аудиторних – 4

Самостійної роботи студента – 6</td><td rowspan="5">Освітній рівень:
Перший (бакалаврський)
Бакалавр / Bachelor</td><td colspan="2">Самостійна робота</td></tr>
<tr><td>90</td><td>138</td></tr>
<tr><td colspan="2">Індивідуальні завдання:</td></tr>
<tr><td colspan="2">Вид контролю:
залік</td></tr>
<tr><td colspan="2">Форма контролю:
комбінована</td></tr>
</table>

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом навчального курсу є регіональні аспекти вітчизняної історії. Історія Миколаївщини багата, своєрідна, насичена історичними та політичними подіями.

Мета вивченння навчальної дисципліни **«Миколаївщина: історія та сучасність» :** вивчення та творче осмислення комплексу подій і явищ, проблем історії Миколаївщини від давнини до сучасності в контексті місця регіону в системі української та світової історії.

Завдання курсу:

- опанування студентами змісту курсу історії рідного краю, що передбачає набуття ними комплексу знань, умінь, навичок з минулого Миколаївщини;
- розвиток загальнопредметної історичної компетентності, а також аналіз процесу формування і становлення Миколаївської області як однієї із адміністративно-територіальних частин України;
- формування універсальних, стійких демократичних цінностей, української національної самосвідомості.

3. Передумови для вивчення дисципліни:

Передумов для вивчення дисципліни немає, так як вона є вибірковою.

4. Очікувані результати

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів таких результатів навчання:

Знати:

- головні тенденції соціально-економічного розвитку регіону;
- особливості формування промислової бази краю;
- багатогранний характер економічного, політичного та культурного життя Миколаївщини протягом досліджуваного періоду.

Вміти:

- володіти конкретним матеріалом з проблем історії рідного краю;
- виділяти головні етапи історичного розвитку регіону;
- застосовувати системний підхід при аналізі наукових праць з історії краю;
- виокремлювати специфіку ґенези Миколаївщини у історичному вимірі в контексті загально історичних подій.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Миколаївщина в давні часи та добу середньовіччя

Тема 1. Історія Миколаївщини у найдавніші часи. Заселення території Миколаївщини. Протидержавні процеси в краї в період міді і бронзи. Найдавніші державні утворення у кочового населення Миколаївщини в І тис. до н. е. – І тис. н. е. Грецька колонізація території Миколаївщини в VII ст. до н.е. – IV ст. н.е. Грецький поліс Ольвія.

Тема 2. Миколаївщина в V – XVIII ст. Слов'янські протидержавні та державні утворення на території Миколаївщини до сер. XIII ст. Політичні процеси на землях Миколаївщини в др. пол. XIII – XV ст. Входження до Великого князівства Литовського.

Тема 3. Козацькі часи на Миколаївщині. Кримськотатарський фактор у геополітичних розколах у регіоні. Очаківська Фортеця – опорний пункт турецьких володінь в «Очаківському степу». Запорозьке козацтво як чинник політичної історії Миколаївщини.

Змістовий модуль2. Миколаївщина в новий час

Тема 4. Колонізація території Миколаївщини у другій половині XVIII ст. Російсько-турецька війна 1768–1774 рр. Укладення Кючук-Кайнарджийського миру. Адміністративні та територіальні зміни на території краю.

Тема 5. Розвиток краю XIX – на поч. XX ст. Соціально-політичний та економічний розвиток краю у першій половині XIX ст. Соціально-політичний розвиток Миколаївщини в контексті соціально-економічних трансформацій другої половини XIX – початку XX ст. Суспільно-політичне життя регіону.

Тема 6. Культурне та освітнє життя регіону. Стан освіти в регіоні. Наука та літературне життя. Образотворче мистецтво, музика і театр другої половини XIX ст.. Поштовий зв'язок. Товариство «Просвіта».

Змістовий модуль 3. Миколаївщина XX століття

Тема 7. Миколаївщина в добу національних змагань. Миколаївщини в 1917 – на поч. 1918 рр. Політичне становище на Миколаївщині в роки громадянської війни. Встановлення радянської влади на Миколаївщині в 1920 р. Запровадження політики «воєнного комунізму».

Тема 8. Миколаївщина в міжвоєнний період. Адміністративно-територіальні перетворення на Миколаївщині в 20–30 рр. XX ст. як засіб утвердження на Миколаївщині більшовицького політичного контролю. Політичне підґрунтя голоду 1921–1923 рр. у регіоні. Миколаївщина в період непу. Індустріалізація та суцільна колективізація на Миколаївщині. Голодомор 1932–1933 рр. Сталінські репресії на Миколаївщині.

Тема 9. Культурне та освітнє життя регіону. Освіта в 20-30-х рр..Розвиток наукового життя. Музеї Миколаївщини. Мистецтво. Бібліотечна та друкарська справа. Література краю.

Тема 10. Миколаївщина в роки Другої світової війни. Захоплення території області німецькими та румунськими загарбниками влітку 1941 р. Фашистський окупаційний режим на території Миколаївщини. Звільнення території області від фашистських загарбників та політичні наслідки відновлення радянського контролю.

Тема 11. Розвиток краю в другій половині XX ст. Миколаївщина в умовах посилення сталінського диктату в повоєнні роки. Голод 1946–1947 рр. Політична ситуація в регіоні в др. пол. 40-х – пер. пол. 80-х рр. XX ст. Миколаївщина в роки перебудови.

Тема 12. Культурне та освітнє життя регіону. Освіта краю в повоєнний час. Професійно-технічна освіта. Наукове життя краю. Музика, театр та кіно на Миколаївщині. Музейна справа у 50-80-х рр.. Образотворче мистецтво. Бібліотечна справа та періодичні видання. Літературне життя краю.

Змістовий модуль 5. Миколаївщина: від доби незалежності до сучасності

Тема 13. Миколаївщина в 90-х роках XX ст. – початку XXI ст. Становлення органів влади в період незалежності. Соціально-політичне життя в роки незалежності. Розвиток осередків політичних партій.

Тема 14. Миколаївщина в 2010-2020-х рр. Революція гідності на території краю. Президентські та парламентські вибори 2014. Розвиток суднобудівної галузі. Аграрне життя на території краю.

Тема 15. Культурне та освітнє життя регіону. Культура доби незалежності. Релігія та церква на території Миколаївщини. Символіка корабельного краю. Стан освіти (дошкільної, середньої, вищої, профтех).

Тематичний план навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	лаб	с. р.		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	13
Модуль 1										
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Миколаївщина в давні часи та добу середньовіччя										
Тема 1. Історія Миколаївщини у найдавніші часи	**10**	2	2		6	**10**	2			9
Тема 2. Миколаївщина в V – XVIII ст.	**10**	2	2		6	**10**				9
Тема 3. Козацькі часи на Миколаївщині	**10**	2	2		6	**10**		2		8
Разом за змістовим модулем 1	***30***	***6***	***6***		***18***	***30***	***2***	***2***		***26***
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Миколаївщина в модерну добу										
Тема 4. Колонізація території Миколаївщини у другій половині XVIII ст.	**10**	2	2		6	**10**	2			9
Тема 5. Розвиток краю XIX – на поч. XX ст.	**10**	2	2		6	**10**				9
Тема 6. Культурне та освітнє життя регіону.	**10**	2	2		6	**10**				10
Разом за змістовим модулем 2	***30***	***6***	***6***		***18***	***30***	***2***	***0***		***28***
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Миколаївщина XX століття										
Тема 7. Миколаївщина в добу національних змагань	**10**	2	2		6	**10**		2		8
Тема 8. Миколаївщина в міжвоєнний період.	**10**	2	2		6	**10**				10
Тема 9. Культурне та освітнє життя регіону	**10**	2	2		6	**10**				10
Тема 10. Миколаївщина в роки Другої світової війни.	**10**	2	2		6	**10**				10
Тема 11. Розвиток краю в другій половині XX ст.	**10**	2	2		6	**10**		2		8
Тема 12. Культурне та освітнє життя регіону	**10**	2	2		6	**10**				10
Разом за змістовим модулем 3	***60***	***12***	***12***		***36***	***60***	***0***	***4***		***56***
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. Миколаївщина: від доби незалежності до сучасності										
Тема 13. Миколаївщина в 90-х роках XX ст. – початку XXI ст	**10**	2	2		6	**10**	2			9
Тема 14. Миколаївщина в 2010-2020-х рр.	**10**	2	2		6	**10**				9
Тема 15. Культурне та освітнє життя регіону	**10**	2	2		6	**10**				10
Разом за змістовим модулем 4	***30***	***6***	***6***		***18***	***30***	***2***	***0***		***28***
УСЬОГО ГОДИН	***150***	***30***	***30***		***90***	***150***	***6***	***6***		***138***

Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Історія Миколаївщини у найдавніші часи	2	
Тема 2. Миколаївщина в V – XVIII ст.	2	
Тема 3. Козацькі часи на Миколаївщині	2	2
Тема 4. Колонізація території Миколаївщини у другій половині XVIII ст.	2	
Тема 5. Розвиток краю XIX – на поч. XX ст.	2	
Тема 6. Культурне та освітнє життя регіону.	2	
Тема 7. Миколаївщина в добу національних змагань	2	2
Тема 8. Миколаївщина в міжвоєнний період.	2	
Тема 9. Культурне та освітнє життя регіону	2	
Тема 10. Миколаївщина в роки Другої світової війни.	2	
Тема 11. Розвиток краю в другій половині XX ст.	2	2
Тема 12. Культурне та освітнє життя регіону	2	
Тема 13. Миколаївщина в 90-х роках XX ст. – початку XXI ст	2	
Тема 14. Миколаївщина в 2010-2020-х рр	2	
Тема 15. Культурне та освітнє життя регіону	2	
Всього	**30**	**6**

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

- підготовка до лекційних занять – ***1 год. / 1 заняття;***
- підготовка до практичних занять – ***2 год. / 1 заняття;***
- підготовка проектних (самостійних) завдань - ***3–5 год. / 1 проєкт***;
- підготовка до контрольних заходів – ***15 год. / 1 захід***
- підготовка до підсумкової атестації (залік) - ***15-30 год. / 1 захід***

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
	Підготовка до лекційних занять	15	2
	Підготовка до практичних занять	30	4
	Підготовка проєктних (самостійних) завдань	15	30
	Підготовка до контрольних заходів	15	50
	Підготовка до підсумкової атестації (залік)	15	52
	Разом	**90**	**138**

6. Методи навчання. Засоби діагностики результатів навчання та методів їхнього демонстрування

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Миколаївщина: історія та сучасність» використовуються методи навчання, тобто, способи, якими забезпечується набуття здобувачами відповідних компетенцій через засвоєння програмного матеріалу та активізацію навчального процесу, а саме:

*для всіх видів занять:*робота з літературою; пояснення; дискусія; диспут; демонстрування;

для лекційних занять: лекція; бесіда; ілюстрування; відеометод;

для практичних та семінарських занять: вправа; практична робота; дидактична гра;

Методи контролю і самоконтролю: фронтальне опитування; контрольні роботи, письмові заліки; контрольні тестові роботи програмованого типу (перелік запитань і можливі варіанти відповідей).

Альтернативно може застосовуватися наступна класифікація методів навчання: пояснювально-ілюстративний метод; проблемного викладу; частково-пошуковий; дослідницький.

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: усні відповіді; проєктні (самостійні) роботи; контрольна робота; залік.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету. Підсумкова оцінка навчального курсу містить оцінки з поточного контролю та оцінки підсумкового контролю. В кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок, де студент може набрати до 100 балів. Під компонентом проміжних оцінок розуміються поточні оцінки протягом семестру.

Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок (усна відповідь, проектні (самостійні роботи), реферат й оцінки за контрольну роботу.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань практичних і проєктних самостійних робіт, а також презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки лише досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній із позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

Форми контролю результатів навчальної діяльності студентів та їхнє оцінювання

Відповіді на семінарах	**Критерії оцінювання**
4	Відповідь правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки з доречним ілюстративним матеріалом, може підкріплюватися коректними цитуваннями думок / поглядів учених.
3	Відповідь в цілому правильна, достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки та неточності у викладенні матеріалу.
2	Відповідь частково правильна, містить неточності, недостатньо обґрунтована з використанням неправильної / некоректної термінології.
1	Відповідь має суттєві помилки, аргументи несформульовані, використовується невірна термінологія.
0	Студент не дає відповіді
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 60 балів (15 відповідей по 4 бали).

Самостійна (проєктна) робота	**Критерії оцінювання**
3	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, підбирає доречний ілюстративний матеріал, здійснює коректні та доцільні цитування, а також грамотно проводить експеримент і на високому рівні здійснює обробку його результатів.
2	Студент правильно виконує завдання в установлений термін, презентує аналітику різних наукових джерел, допускається незначних помилок у добірці ілюстративного матеріалу, здійснює коректні та доцільні цитування, в експериментальних роботах містяться незначні недоліки в обробці їхніх результатів.

1,5	Студент виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але поверхнево чи з певними неточностями, подає недоцільні цитування та недоречні ілюстрації, а також виконує експериментальні роботи не на різнотипних мовленнєвих матеріалах та з недостатньою кількістю респондентів.
1	Студент виконує роботу з порушенням установленого часу для цього виду роботи; дає в цілому правильну відповідь, але не презентує аналітику різних наукових джерел, не підбирає доречний ілюстративний матеріал, не наводить коректні та доцільні цитування, проводить експерименти, проте не презентує обробку його результатів та не демонструє вміння робити висновки.
0	Студент не виконує роботи.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 15 балів (5 робіт по 3 бали).

Контрольна робота	**Критерії оцінювання**
20-25	Завдання виконано правильно, відповідь на теоретичні запитання правильна, повна, логічна, містить аналіз, систематизацію, узагальнення, містить аргументовані висновки.
16-19	Завдання виконано правильно, відповідь на теоретичні запитання повна, логічна, допущені несуттєві помилки й неточності у викладенні матеріалу
11-15	Завдання виконано в цілому правильно, відповідь достатньо повна, логічна; допущені несуттєві помилки й неточності у викладенні матеріалу.
6-10	Завдання виконано частково правильно, відповідь на теоретичні запитання містить неточності, недостатньо обґрунтована
1-5	Завдання має значну кількість суттєвих помилок, теоретичні відповіді не обґрунтовано
0	Студент не дає відповіді.
	Максимальна оцінка студента за цей компонент програми 25 балів

Форма контролю	**Максимальна кількість балів**	
	Денна форма	**Заочна форма**
Практичні заняття	15 х 4 бали = 60 балів	4 х 5 балів = 20 балів
Самостійна (проектна) робота	5 х 3 бали = 15 балів	5х3 бали = 15 балів
Контрольна (письмова) робота	1 х 25 балів= 25 балів	1х25 балів = 25 балів
Залік	-	1х40 бали = 40 бали
Всього	**100**	**100**

8. Критерії оцінювання результатів навчання

		Денне відділення		Заочне відділення	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	Т1	Участь у семінарі	4		
	Т2	Участь у семінарі	4		
	Т3	Участь у семінарі	4	Участь у семінарі	5
	ПМК	Захист проєктів 1	3	Захист проєктів 1	3
ЗМ 2	Т4	Участь у семінарі	4		
	Т5	Участь у семінарі	4		
	Т6	Участь у семінарі	4		
	ПМК	Захист проєктів 2	3	Захист проєктів 1	3
ЗМ3	Т7	Участь у семінарі	4	Участь у семінарі	5
	Т8	Участь у семінарі	4		
	Т9	Участь у семінарі	4		
	ПМК	Захист проєктів 3	3	Захист проєктів 1	3
	Т10	Участь у семінарі	4		
	Т11	Участь у семінарі	4	Участь у семінарі	5
	Т12	Участь у семінарі	4		
	ПМК	Захист проєктів 4	3	Захист проєктів 1	3
ЗМ4	Т13	Участь у семінарі	4		
	Т14	Участь у семінарі	4		
	Т15	Участь у семінарі	4		
	ПМК	Захист проєктів 5	3	Захист проєктів 1	3
Контрольна робота			**25**		**25**
Підсумковий контроль		-	-	Залік	40
Сума			**100**		**100**

9. Засоби навчання

Наочним матеріалом для лекційних занять послужать передусім мультимедійні засоби (комп'ютерні презентації); відеоматеріали (навчальні кінофільми, а також інтерв'ю, виступи тощо як фактографічний матеріал).

На практичних заняттях прислужиться бібліотечних фонд Університету та електронні репозитарії світу.

Під час виконання завдань самостійної роботи доцільним стане використання бібліотечного фонду та енциклопедій, словників, довідників.

10. Рекомендована література
Основна література

1. Історія рідного краю: Миколаївщина: підручник для учнів. – Миколаїв: Іліон, 2015. – 628 с.
2. Козацькі поселення на Миколаївщині. Історія та легенди : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів культури та мистецтв. – Миколаїв : Можливості Кіммерії, 2001. – 280 с.
3. Миколаївщина багатонаціональна : бібліографічний покажчик. – Миколаїв : Presskot, 2007. – 32 с.
4. Миколаївщина в голодних 1921–1923 роках. – Миколаїв : Шамрай, 2008. – 456 с.
5. Миколаївщина в новітній історії : 70-річчю утворення Миколаївської області присвячується: навчальний посібник. – Миколаїв : Вид-во ПП Шамрай, 2007. – 280 с.
6. Миколаївщина в роки Великої Вітчизняної війни: 1941–1944. – Миколаїв, 2004. – 504 с.
7. Миколаївщина: літопис історичних подій : 65-річчю утворення Миколаївської області присвячується. – Миколаїв : Олді-плюс, 2002. – 712 с.
8. Михайлович Г.І.Історія рідного краю. (Миколаївщина з найдавніших часів до І половини XVI століття) : навчальний посібник для учнів 6-7 класів / Михайлович Г.І., Горбенко К.В., Смирнов О.І. – Миколаїв : МОІППО, 2007. – 136 с.
9. Релігійні організації на Миколаївщині: історія та сучасність : науково-популярний довідник. – Миколаїв : Вид-во МФ НаУКМА, 2001. – 248 с.
10. Шкварець В.П. Історія рідного краю. Миколаївщина : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Шкварець В.П., Мельник М.Ф. – 2-ге вид., доопр., випр., доп. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2004. – 280 с.
11. Шкварець В.П. Повоєнна та сучасна Миколаївщина / Шкварець В.П., Горбуров Є.Г., Горбуров К.Є. – Миколаїв : Шамрай, 2008. – 300 с.
12. Шкварець В.П. Хронологія та бібліографія Миколаївщини: історико-краєзнавче дослідження / Шкварець В.П., Гузенко Ю.І. – Миколаїв, 2009. – 137 с.

Допоміжна література

13. Баловне : історико-краєзнавчий нарис. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2004. – 168 с.
14. Березовська Т. Аркасівські місця на Миколаївщині / Т. Березовська. – Миколаїв : Атолл, 2002. – 20 с. : іл.
15. Бойчук С. Таємниці історичних скарбів Миколаївщини (за переказами та легендами) / Бойчук С. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2009. – 126 с.
16. Бойчук С. Шановані незнайомці: Миколаївці в переказах та легендах земляків. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2009.– Книга друга. – 128 с.
17. Вітовщина. Історія рідного краю. – Миколаїв: Видавництво Яслав, 2018. – 224 с.
18. Голодомор 1932–1933 рр. на Миколаївщині. Свідчать архівні документи. – Миколаїв : Іліон, 2008. – Т. 1. – 386 с.
19. Голод 1946–1947 років на території Миколаївщини : мовою архівних документів / Горбуров К.Є. [и др.]. – Миколаїв : Видавець Шамрай П.М., 2010. – 198 с.
20. Голод 1946–1947 років на території Миколаївщини / Шитюк М.М. [и др.]. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2009. – 198 с.
21. Гузенко Ю.І. Становлення і діяльність громадських благодійних об'єднань на Півдні України в другій половині XIX – на початку XXст. (на матеріалах Херсонської губернії) : монографія / Гузенко Ю.І. – Миколаїв : Іліон, 2006. – 232 с.
22. Кісельов А.Ф. Демографічний розвиток Миколаївщини за 215 років (1789–2004 рр.) / Кісельов А.Ф., Будак В.Д., Будак С.В. – Миколаїв : МДУ ім. В. О. Сухомлинського, 2005. – 103 с.
23. Козирева М.Е. З історії німецьких національно-адміністративних утворень на Півдні України. Карл-Лібкнехтський (Ландауський) національний район / Козирева М.Е. // Краяни:

науково-методичний вісник з проблем формування культури міжнаціонального спілкування та духовного відродження. – Вип. 2. – Миколаїв, 1993. – С.15–17.
24. Конотопенко Я.І. Від «Барбароса» до «Терміналу» 1941–1945 Погляд крізь роки / Конотопенко Я.І. – Миколаїв : Шамрай, 2010. – 192 с.
25. Котляр Ю.В. Повстанський рух селян Півдня України, 1919–1920 рр. / Ю. В. Котляр. – Миколаїв, 1999. – 116 с.
26. Котляр Ю.В. Селянство Півдня України: доба нової економічної політики (1921–1929 рр.) / Котляр Ю.В. - Одеський національний ун-т ім. І.І. Мечникова. – Одеса: ТОВ ВіД, 2004. – 354 с.
27. Крючков Ю.С. История Николаева: От основания до наших дней / Крючков Ю.С. – Николаев: Возможности Кимерии, 2006. – 300 с.
28. Кухар-Онышко Н.А. Жизнь и смерть Светлейшего князя Г.А. Потемкина / Кухар-Онышко Н.А., Пиворович В.Б. – Николаев : Возможности Киммерии, 2002. – 142 с.
29. Масові репресії на Миколаївщині в 1920–1950-ті роки : збірник. - К. - Миколаїв : Світогляд, 2004. – (Реабілітовані історією). – Вип. 2. – 185 с.
30. Никитин В.И. Николаев: 100 лет спустя (социальный и экономический аспекты) [Текст] / Никитин В.И. – Николаев : [б. и.], 2008. – 64 с.
31. Огренич Н.М. Хронограф Миколаївщини. До 70-річчя Миколаївщини / Огренич Н.М. – Миколаїв : Видавництво Ірини Гудим, 2007. – 184 с.
32. Рада національних товариств Миколаївської області. – Миколаїв : [б. и.], 2004. – 32 с.
33. Старый Николаев : фотоальбом XIX–XXI вв. –3-е изд., доп. – Николаев : Евро-пресс, 2007. – 56 с.
34. Тригуб П.М. Південноукраїнське село в період нової економічної політики / Тригуб П.М. // Наукові праці: зб. Історичні науки. – Т. 5. – Миколаїв: МФ НаУКМА, 2000. – С.73-82.
35. Тригуб П.М. Проведення колективізації на Півдні України: нові факти і підходи / Тригуб П.М. // Наукові праці: наук.-метод. журнал. – Вип 2. Історичні науки. – Миколаїв: Вид-во МФ НаУКМА, 2002. – С.126-135.
36. Українська національно-демократична революція і боротьба за незалежність на Миколаївщині. 1917–1921 : навчальний посібник. – Миколаїв : Видавництво МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – 120 с.
37. Чунихин В.А. Невидимой армии добровольцы / Чунихин В.А. – Николаев : Миколаївська обласна друкарня, 2004. – 152 с.
38. Шитюк М.М. Миколаївщина в голодних 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947 роках / Шитюк М.М., Горбуров К.Є. – Миколаїв : Вид-во Ірини Гудим, 2007. – 156 с.
39. Шитюк М.М. Масові репресії проти населення Півдня України в 20–50- ті роки XX століття / Шитюк М.М. ; Інститут історії України НАН України. – К.: Тетра, 2000. – 534 с.
40. Шитюк М.М. Партизанський і підпільний рух на території Миколаївщини в 1941–1944 роках / Шитюк М. – Миколаїв : [б. и.], 1996. – 72 с.
41. Українська національно-демократична революція і Миколаївщина 1917–1921 рр. : матеріали науково-практичної конференції, присвяченої 90-й річниці Української революції. – Миколаїв-Одеса : ТОВ ВіД, 2007. – 132 с.
42. Шкварець В.П. Миколаївці: визначні історики і краєзнавці минулого : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Шкварець В.П. – Миколаїв : МДГУ ім. П. Могили, 2004. – 140 с.
43. Шкварець В.П. Українська національно-демократична революція і боротьба за незалежність на Миколаївщині. 1917–1921 : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Шкварець В.П. – Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2007. – 120 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Державний архів Миколаївської області http://mk.archives.gov.ua
2. Головна редакційна колегія «Реабілітовані історією» http://www.reabit.org.ua/books/mk/
3. Інститут історії України НАН України http://history.org.ua/
4. Українськйи історичний журнал https://uhj.history.org.ua/